

LİZBON ANTLAŞMASININ AVRUPA BİRLİĞİ BÜTÇE SÜRECİNE GETİRDİĞİ YENİLİKLER VE 2010 AVRUPA BİRLİĞİ BÜTÇESİ

Sevda AKAR*

ÖZET

Devletler gelirlerini ve giderlerini etkin bir şekilde takip edebilmek amacıyla bütçe oluşturmaktadır. Avrupa Birliği de 1967 Füzyon Antlaşması ile tek bir bütçe oluşturmaya başlamıştır. Bu çalışma 27 üyeli Avrupa Birliği'nde 2009 aralık ayında kabul edilen Lizbon Antlaşması'nın bütçe sürecine getirdiği yenilikleri ve bütçe yapılırken uyulması gereken ilkeleri incelemiştir. Ayrıca Lizbon Antlaşması sonrası 2010 mali yılı bütçesi ve bu bütçede Avrupa Birliği'nin en fazla önem verdiği harcama kalemleri çalışma kapsamında araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lizbon Antlaşması, Bütçe Süreci, 2010 mali yıl

INNOVATIONS IN BUDGET PROCESS ARISE FROM TREATY OF LISBON AND 2010 BUDGET OF EUROPEAN UNION

ABSTRACT

Governments make budgets in order to follow their revenues and expenditures effectively. The European Union has begun to create a general budget in 1967 with the Treaty of Fusion. This study investigates the innovations in budget process arise from Treaty of Lisbon in December 2009 and shows the principles that should be considered during the budget process in European Union. In addition, the budget of fiscal year 2010 after the Treaty of Lisbon and important items of expenditure are investigated within the scope of study.

Key Words: Treaty of Lisbon, Budget process, 2010 fiscal year

* Balıkesir Üniversitesi Bandırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Araştırma Görevlisi.
mutlusevda@hotmail.com.

1. Giriş

Avrupa Birliği genel bütçesi 1967 tarihli Füzyon Antlaşması ile oluşturulmuştur. Avrupa Birliği bütçesi 27 üyeli birliğin ihtiyaçlarının ve faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Birlik bütçesi, mali yıla ilişkin olarak birlik gelirlerini ve giderlerini tahmin eden ve bunların gerçekleştirilip, uygulanmasına izin veren hukuki bir tasarruftur. Birlik bütçesi oluşturulurken uyulması gereken ilkeler mevcuttur. Bu ilkelerin en önemlisi eşitliktir. Birliğin gelirlerinin ve giderlerinin eşit olma zorunluluğu nedeniyle, birlik borçlanmaya gidememektedir.

Avrupa Birliği bütçesi oluşturulurken, Birliğin temel kurumları olan Parlamento, Komisyon ve Konsey'e görevler düşmektedir. Komisyon bütçe çağrısından, bütçe taslağının oluşturulmasından ve uygulanmasından sorumlu-dur. Bütçe tasarısının hazırlanması ise Konsey'e aittir. Konsey ve Parlamento bütçenin kabul edilmesiyle ilgilenir. Bu konuda en geniş yetkilere Avrupa Birliği vatandaşlarını temsil eden Parlamento sahiptir. Bütçe süreci 2009 yılında Lisbon Antlaşması'nın kabul edilmesiyle birçok yenilik getirmiştir.

Bu çalışmada Lisbon Antlaşmasının Avrupa Birliği bütçe sürecine getirdiği yenilikler ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Buna ek olarak Avrupa Birliği'nin yeni kabul edilen ve yürürlüğe giren 2010 mali yıl bütçesinin ne gibi değişiklikler içerdiği ve Birliğin en fazla önem verdiği harcama kalemleri incelenmiştir.

2. Lisbon Antlaşması Öncesi Avrupa Birliğinde Bütçe Süreci

Avrupa Birliği'nde bütçe yılı takvim yılına paralellik göstermekte ve 1 Ocak'ta başlayıp 31 Aralık tarihinde sona ermektedir. Avrupa Birliği Bütçesi'nin hazırlık sürecinde ilk aşamada harcamaların cinsi belirlenir, ikinci aşamada harcamaların miktarı ve bu miktara karşılık gelecek gelirler tanımlanır. Son aşamada ise bütçenin uygulanması söz konusudur.¹

Avrupa Birliği bütçesi, bütçe ilkeleri göz önünde bulundurularak hazırlanır. Bu ilkeler; birlik ilkesi (the principle of unity), doğruluk ilkesi (the principle of accuracy), evrensellik ilkesi (the principle of universality), yıllık olması ilkesi (the principle of annuality), eşitlik ilkesi (the principle of equilibrium), belirtme ilkesi (the principle of specification), hesap birimi ilkesi (the principle of the unit of account), şeffaflık ilkesi (the principle of transparency), sağlam mali durumun yönetilmesi (the principle of sound financial management) ilkesi olmak üzere on tanedir.

Birlik ilkesi; topluluğun harcama ve gelir kalemleri tahminlerinin her bir mali yılda düzenlenip, gösterilmesidir. Doğruluk ilkesinden kasıt, topluluğun gerektiğinden fazla harcama yapmamasıdır. Topluluk bütçesinin evrensellik ilkesiyle toplam gelirler toplam tahsisli ödemeleri örtmelidir. Topluluk bütçesinin yıllık olması ilkesi; bütçe işlemlerinin spesifik mali yıla ait olmasıdır. Bu ilke faaliyetlerin izlenmesini kolaylaştırmaktadır. Eşitlik ilkesiyle kastedilen bütçe

¹ Mircan Yıldız Tokathoğlu, Avrupa Birliği'nde Maliye Politikası ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme, 1. Baskı, İstanbul: Alfa, 2004, s.140.

gelirleri ile bütçe harcamalarının eşit olması gerekliliğidir. Topluluk bütçesinde belirtme ilkesi her bir ödemenin belirli bir amaç için ayrılması, ödemeler arasında bozulmaları engellemek amacıyla özel amaçlara tahsis edilmesidir. Bütçede hesap birimi ilkesi; topluluk bütçesinde Euro'nun para birimi olarak kullanılmasıdır. Topluluk bütçesinde bütçenin oluşturulması, uygulanması ve hesapların sunulması şeffaflık ilkesine uygun olmalıdır. Bütçede yer alan yıllık hesapların tamamı Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde (Official Journal of the European Union) yayınlanmak zorundadır. Bütçede sağlam mali durumun yönetilmesi ilkesi; topluluk bütçe uygulamalarında sorumlulukların belirlenmesi ve ödemelerin sınırlandırılması ile ilişkilendirilmektedir.²

Bütçe süreci, Komisyon'un her yıl 1 Mayıs tarihine kadar Avrupa Birliği'nin harcamacı kuruluşlarına duyuru yaparak, bütçede harcamanın en yüksek oranını bildirilmesiyle başlar. Harcamacı kuruluşlar harcama tahminlerini gösteren bütçe tekliflerini en geç 1 Temmuz tarihine kadar Komisyon'a iletir. Komisyon Birliğin bütçe taslağını temmuz ve ağustos aylarında hazırlar. Komisyon 1 eylülde bütçe taslağını Konsey'e sunar. Konsey eylül ayı içinde nitelikli çoğunluk ile bütçe tasarısını hazırlar.³

Konsey tarafından bütçe tasarısı 5 ekimde Parlamento'ya gönderilir. Bütçe tasarısı 45 gün içinde Parlamento'da incelenir. Bu süreç içinde Parlamento bütçeyi onaylarsa bütçe kesinleşmiş olur. Fakat Parlamento bütçede değişiklik yaparsa, tasarımı Konsey'e ikinci kez incelemesi için gönderir. Parlamento, bütçe tasarısında yer alan zorunlu harcamalarda mutlak çoğunlukla, zorunlu olmayan harcamalarda oy çokluğu ile değişiklik yapabilir.⁴ Zorunlu harcamalar; Roma Antlaşması ve bu antlaşma çerçevesindeki akitlerden kaynaklanan harcamalardır. Zorunlu harcamalar, uygulamada Birlik harcamalarının yaklaşık %75' ini oluşturmaktadır. Zorunlu olmayan harcamalar ise; Avrupa Birliği yönetsel harcamaları ile antlaşma ve akitlerde yer almayan harcamaları kapsamaktadır.⁵

Konsey Parlamento'nun yaptığı değişiklikleri 15 gün içinde kabul ederse, bütçe kesinleşir. Konsey Parlamento'nun yapmış olduğu değişiklikleri kabul etmez ise, bütçe tasarısı Parlamento'ya ikinci defa gönderilir. Parlamento kendisine gelen bütçe tasarısını oy çokluğu ile kabul ederse, bütçe kesinleşir ve Parlamento Başkanı bütçenin kabul edildiğini ilan eder. Parlamento Konsey'den gelen tasarımı kabul etmezse, uzlaşma süreci işler. Bu süreç içinde anlaşma sağlanırsa, bütçe kabul edilerek yürürlüğe girer. Uzlaşma sürecinde bütçe Parlamento tarafından reddedilirse, Konsey yeni bütçe tasarısı hazırlar. Böylece bütçe süreci yeniden işlemeye başlar.⁶

² European Commission, European Union Public Finance, 4th Edition,2008, Belgium;s. 197.

³ Rıdvan Karluk, Avrupa Birliği ve Türkiye, 9. Baskı, İstanbul: Beta, 2007, s.418

⁴ Tokatlıoğlu, a.g.k, s.140.

⁵ Cihan Dura, Hayriye Atık, AB – Gümrük Birliği ve Türkiye, Ankara, Nobel Yayın, 2007, s.239.

⁶ Karluk, a.g.k., s.418

3. Lisbon Antlaşmasının Bütçe Sürecine Getirdiği Yenilikler

Lizbon Antlaşması'na göre mali yıl 1 ocak – 31 aralık tarihlerini kapsamaktadır. Antlaşmanın 314. maddesine göre yıllık bütçe Avrupa Parlamentosu ve Konsey tarafından oluşturulacağı esasına bağlanmıştır. Bu antlaşma ile Parlamento'nun yetkileri artmıştır. Ayrıca harcamalardaki zorunlu ve zorunlu olmayan ayırım kaldırılarak daha etkin bir bütçe süreci amaçlanmıştır.

Bütçe süreci, Avrupa Merkez Bankası hariç tüm kurumların 1 temmuzdan önce, izleyen mali yılın harcama tahminlerini oluşturmasıyla başlar. Komisyon kurumların gelir ve harcama tahminlerini içeren bir bütçe taslağı hazırlar. Komisyon, bütçe taslağını en geç 1 eylule kadar Avrupa Parlamentosu ve Konsey'ne sunar. Komisyon, bütçe taslağı üzerinde Uzlaşma Komitesine (Conciliation Committee) başvurulana kadar değişiklikler yapılabilir.⁷

Konsey kendisine gelen bütçe taslağını kabul ederek bütçe tasarısını oluşturur. Konsey bütçe tasarısını en geç 1 ekime kadar Avrupa Parlamentosu'na gönderir. Avrupa Parlamentosu 42 gün içinde bütçe tasarısını inceler. Parlamento, Konsey'in gönderdiği bütçe tasarısını kabul ederse, bütçe kabul edilmiş olur. Parlamento'da üyelerin çoğunluğu tarafından bütçe tasarısında değişiklik yapmaya karar verirse, değiştirilen tasarımı Konsey ve Komisyona gönderir. Konsey kendisine gelen bütçe tasarısında değişiklikleri 10 gün içinde kabul ederse bütçe kesinleşmiş olur. Fakat, Konsey bütçe tasarısında yapılan değişiklikleri kabul etmezse, Uzlaşma Komitesi oluşturulur. Uzlaşma Komitesi, Avrupa Parlamentosu'ndan ve Konsey'den eşit sayıda katılan üyelerden yada temsilcilerden oluşmaktadır.⁸

Uzlaşma Komitesi'nin asıl görevi bütçe tasarısı üzerinde anlaşarak, ortak tasarı oluşturmaktır. Uzlaşma Komitesi 21 gün içinde toplanarak Avrupa Parlamentosu ve Konsey'in tutumunu ele alır. Komisyon, Uzlaşma Komitesi'nin faaliyetlerine katılabilir. Ayrıca Komisyon, Avrupa Parlamentosu ve Konsey'in uzlaşması konusunda teşvik edici görüşlerini sunabilir. 21 gün içinde Uzlaşma Komitesi ortak tasarı üzerinde anlaşırsa, Avrupa Parlamentosu ve Konsey uzlaşılan tarihten itibaren 14 gün süresi içinde ortak tasarımı inceler.⁹

14 gün süresince; Avrupa Parlamentosu ve Konsey her ikisi de ortak tasarımı onaylarsa ya da bu kurumlardan biri onaylarken diğeri başarısız olduğu hakkında karar alırsa, bütçe ortak tasarıya göre onaylanmış varsayılır ve bütçe tasarısı kabul edilir. Avrupa Parlamentosu üyelerinin büyük çoğunluğu tarafından tasarı reddedilir ya da başarısız olduğu kararı alınır ve Konsey de ortak tasarımı reddederse, Komisyon yeni bütçe tasarısı hazırlar. Avrupa Parlamentosu üyelerinin büyük çoğunluğu tarafından ortak tasarı reddedilirken, Konsey bütçe tasarısını onaylarsa, Komisyon tarafından yeni bütçe tasarısı hazırlanır.¹⁰

⁷ European Commission, Treaty of Lisbon, http://europa.eu/lisbon_treaty/index_en.htm. 2009 s.183.

⁸ European Commission, Treaty of Lisbon, a.g.m., s.183.

⁹ European Commission, Treaty of Lisbon, a.g.m., s.183.

¹⁰ European Commission, Treaty of Lisbon, a.g.m., s.183.

Eğer, 21 gün içinde Uzlaşma Komitesi ortak tasarıda uzlaşamazsa, Komisyon tarafından yeni bir bütçe tasarısı hazırlanır. Bütçe prosedürü tamamlandığı zaman, Avrupa Parlamentosu Başkanı bütçenin kabul edildiğini ilan eder. Komisyon bütçenin uygulanmasından sorumludur ve bütçe uygulanmasında üye devletlerle işbirliği içindedir. Komisyon, Avrupa Parlamentosuna ve Konseye bütçenin uygulanması ile ilgili olarak önceki mali yıl hesaplarını sunar. Komisyon ayrıca, Avrupa Birliği'nin varlık ve yükümlülüklerinin mali durumunu izler. Konsey ve Avrupa Parlamentosu sırayla bütçe hesaplarını, Birliğin mali durumunu ve bütçe değerlendirme raporlarını inceler. Bu raporlar Sayıştaya da iletilir.¹¹

4. 2010 Avrupa Birliği Bütçesi

Avrupa Birliği'nin 2010 mali yıl bütçesi 141,5 milyar Euro olarak belirlenmiştir. 2010 bütçesinin % 45'i sürdürülebilir büyümeye, % 1'i vatandaşlık, özgürlük, güvenlik ve adalete, % 31'i modernize çiftçilikler ve yüksek kaliteli gıda üretimine, % 11'i kırsal gelişmeye ayrılmak üzere toplam % 42'si doğal kaynaklara, % 6'sı küresel oyuncu olarak AB'ne ve kalan % 6'sı da diğer harcamalara ayrılmıştır (Tablo 1'de görüldüğü üzere). Birlik bütçesinde sürdürülebilir büyüme, Avrupa Birliği vatandaşlığı ve küresel bir oyuncu olarak Avrupa Birliği olmak üzere üç temel öncelik tanımlanmıştır.¹²

Tablo 1: Avrupa Birliği 2010 Bütçesi'nde Yer Alan Harcamaların Payları

Avrupa Birliği Bütçe'sinde yer alan kalemler	%
1. Sürdürülebilir büyüme	% 45
2. Doğal kaynaklar	% 42
2.1. Modernize çiftçilikler, yüksek kaliteli gıda üretimi	% 31
2.2. Kırsal gelişme	% 11
3. Diğer harcamalar	% 6
4. Vatandaşlık, özgürlük, güvenlik ve adalet	% 1
5. Küresel ortak olarak AB	% 6
Toplam	% 100

Kaynak: Veriler European Commission, **EU budget 2010**, alınarak derlenmiştir.

Avrupa Birliği'nin 2010 bütçesinden 64,3 milyar Euro ekonomiyi desteklemek için sürdürülebilir büyüme kalemine ayrılmıştır. Bu rakam şimdiki kadar ayrılmış en yüksek yatırımdır. Sürdürülebilir büyüme kalemi de kendi içinde

¹¹ European Commission, Treaty of Lisbon, a.g.m., s.183.

¹² European Commission, EU budget 2010, http://ec.europa.eu/budget/index_en.htm, 2009.s.1

uyum ve rekabet edilebilirlik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Rekabet edilebilirlik için 14,9 milyar Euro, uyum için ise 49,4 milyar Euro kaynak ayrılmıştır.¹³

Sürdürülebilir büyüme için rekabet edilebilirlik harcama kalemi içinde uluslar arası araştırmalarda odak alanı olmak, endüstri ve akademi işbirliğini teşvik etmek, nanoteknoloji gibi anahtar alanlarda Avrupa'nın lider olmasına yardımcı olmak, Avrupa ekonomisinin gelecek dönemde yatırımlarını arttırmak, stratejik enerji projelerini desteklemek yer almaktadır. Sürdürülebilir büyüme için uyum adı altında Avrupa'nın en az gelişmiş bölgelerine ekonomik altyapılarını güçlendirmek, kamu kurumlarını geliştirmek, bilgi teknolojileri altyapısını modernize etmek, sürdürülebilir turizmi geliştirmek gibi amaçlar mevcuttur.¹⁴

Doğal kaynaklar bölümü; kırsal toplumun sürdürülebilir gelişimini desteklemek, sağlıklı bir çevre oluşturmak, çiftçilerin yaşam standartlarını sağlamak, organik tarımı cesaretlendirmek, balıkçılık sektöründe ekonomik refahı sağlamak, balık stoklarını korumak, Avrupa balıkçılarına garanti vermek ve sera gazlarının azaltmak amacıyla oluşturulmuştur. Bu amacı gerçekleştirmek için 59,5 milyar Euro kaynak ayrılmıştır.¹⁵

Küresel oyuncu olarak Avrupa Birliği küresel değişimleri ve küresel sorumlulukları içermektedir. Ayrıca, bu kalem yoksulluğu azaltmak, sürdürülebilir demokratik kurumları oluşturmak amaçlarını da kapsamaktadır. Bunun içinde 8,1 milyar Euro kaynak ayrılmıştır.¹⁶

Vatandaşlık, özgürlük, güvenlik ve adalet kalemi ise, Avrupa Birliği'nin daha güçlü bir özgürlük, güvenlik ve adalet alanı haline gelmesi için oluşturulmuştur. Bu harcama kalemi genel olarak göç ve entegrasyon, güvenlik ve temel haklar ile refah, tüketici haklarını koruma ve kültür, sosyoekonomik gelişimi için kalifiye göçün entegrasyonu, suçların engellenmesi güvenlik altyapılarının geliştirilmesi, organize suç ve terör ile mücadele, domuz gribi gibi yeni ortaya çıkan sağlığı tehdit eden durumlara karşı koyma, sağlık stratejilerini geliştirme, Genç Avrupalılar arasında yaratıcılığı ve dayanışmayı destekleme, Avrupa film endüstrisi geliştirmek ve yüzlerce film festivali yapma konularını kapsamaktadır. Göç ve entegrasyon, güvenlik ve temel haklar için 1 milyar Euro, refah, tüketici haklarını koruma ve kültür içinde 668 milyon Euro kaynak ayrılmıştır. Bununla birlikte 2010 Avrupa bütçesinden Avrupa Polis Ofisi'nin (European Police Office) finanse edileceği ilk yıldır. 80 milyon Euro Avrupa Polis Ofisi için ayrılmıştır.¹⁷ Bu Ofisin hedefi, uluslar arası organize suçlarla savaşmada ve bunların önlenmesinde Avrupa Birliği üye devletlerinin daha yakın ve verimli işbirliği yapmalarına yardımcı olmaktır.¹⁸

¹³ European Commission, EU budget 2010, a.g.m., s.2

¹⁴ European Commission, EU budget 2010, a.g.m., s.2

¹⁵ European Commission, EU budget 2010, a.g.m., s.2

¹⁶ European Commission, EU budget 2010, a.g.m., s.2

¹⁷ European Commission, EU budget 2010, a.g.m., s.2.

¹⁸ Avrupa Komisyonu Basım- Yayın ve İletişim Genel Müdürlüğü , **Avrupa Birliği Nasıl Çalışır?**, Lüksemburg: Avrupa Toplulukları Resmi Yayınlar Ofisi, 2007, s.47.

Avrupa Birliği'nin 2010 ve 2009 yılı bütçe rakamları değişimlerine bakıldığında; sürdürülebilir büyüme kalemi içinde en fazla değişim araştırma ve sosyal politika gündeminde göstermektedir. Doğal kaynaklar harcama kaleminde ise tarım harcamaları ve dolaysız yardımlar alt kaleminde artış gözlenmektedir. Vatandaşlık, özgürlük ve güvenlik harcama kalemi ile özgürlük, adalet, güvenlik temel haklar kaleminde bir önceki yıla nazaran artış yapılmıştır. Küresel oyuncu olarak Avrupa Birliği kaleminde ise en fazla değişim yabancı ve güvenlik politikaları ile istikrar araçlarında yaşanmıştır. İdari harcamalarda ise artış Avrupa Birliği'nin temel kurumları olan Parlamento, Konsey ve Komisyon dışındaki kurumlarda gözlenmektedir (Tablo 2'de görülmektedir).

Tablo 2: Avrupa Birliği 2010 Bütçesi

Avrupa Birliği için Tahmin Edilen Harcamalar	Bütçe 2010	2009 Deđişim %
SÜRDÜRÜLEBİLİR BÜYÜME	64.3	3.3
Rekabet gücü;	14.9	7.9
Eđitim ve Öğretim	1.1	4.4
Araştırma	7.5	11.7
Rekabet gücü ve Yenilik	0.5	3.4
Ulaşım ve enerji ağı	2.0	10.2
Sosyal politika gündemi	0.2	22.7
Enerji projeleri	2.0	-1.0
Uyum;	49.4	2.0
Yakınsama	40.4	3.7
Bölgesel rekabet gücü ve istihdam	7.6	-6.2
Bölgesel İşbirliği	1.2	3.7
DOĞAL KAYNAKLAR	59.5	5.4
Çevresel	0.3	-3.2
Tarımsal harcamalar ve dolaysız yardımlar	43.8	6.4
Kırsal Gelişme	14.4	2.6
Balıkçılık	0.9	2.6
VATANDAŞLIK, ÖZGÜRLÜK, GÜVENLİK ve ADALET	1.7	10.5
Özgürlük, adalet, güvenlik temel haklar	1.0	16.2
Vatandaşlık, kültür, media, kamu sağlığı ve tüketici koruma	0.7	2.8
KÜRESEL OYUNCU OLARAK AVRUPA BİRLİĞİ	8.1	0.5
Katılım öncesi	1.6	4.5
Avrupa ile Komşuluk	1.7	3.4
Gelişim İşbirliği	2.5	3.9
İnsani yardımlar	0.8	3.0
Demokrasi ve insan hakları	0.2	4.3
Yaygın yabancı ve güvenlik politikaları	0.3	15.9
İstikrar Araçları	0.2	16.7
İDARİ	7.9	3.8
Avrupa Komisyonu	3.6	2.6
Diğer Kurumlar	2.9	4.7
TOPLAM	141.5	3.6

Kaynak: European Commission, EU budget 2010, http://ec.europa.eu/budget/index_en.htm, 2009. s.3

Avrupa Birliği 2010 mali yılı bütçesi öz kaynaklardan ve diğer gelirden finanse edilmektedir. Bütçede gelirler ve giderler denk olmak zorundadır. 2010 mali yıl bütçesi gelirlerinin; GSMH kaynaklı gelir %76, KDV geliri %11, Gümrük vergileri, Tarımsal vergiler ve şeker vergileri %12 ve diğer gelirler %1 oluşturmaktadır.¹⁹

Birlik bütçesinin gelir kalemleri geleneksel öz kaynaklar (tarım vergileri, gümrük vergileri ve şeker vergileri), KDV'ye dayalı kaynaklar, GSMH'ya dayalı kaynaklar ve diğer gelirlerden oluşmaktadır. Geleneksel öz kaynaklar; topluluk politikaları yoluyla elde edilen gelirlerdir. Üçüncü ülkelerden yapılan ithalat sırasında alınan gümrük vergileri ile tarım vergilerinden oluşmaktadır. Şeker vergileri ise şeker üreticileri tarafından ödenmektedir. KDV'ye dayalı kaynaklar; tüm üye devletlerde aynı şekilde belirlenen KDV matrahına belli bir oranın uygulanması yoluyla hesaplanmaktadır. GSMH'ya dayalı kaynaklar; üye ülkelerin GSMH'larının belirli bir oranından elde edilen gelirleri ifade etmektedir. AB bütçesi gelirlerinin en önemli payını GSMH'ya dayalı kaynaklar oluşturmaktadır.²⁰

Sonuç

Topluluk faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi açısından bütçe önemlidir. Avrupa Birliği Bütçesi'nin hazırlık sürecinde ilk aşamada harcamaların cinsi belirlenir, ikinci aşamada harcamaların miktarı ve bu miktara karşılık gelecek gelirler belirlenir. Son aşamada ise bütçenin uygulanmasının kontrolü söz konusudur.

Avrupa Birliğinde uygulanan bütçe prosedürü de Lisbon Antlaşmasının yürürlüğe girmesiyle birçok yenilik getirmiştir. Bu yeniliklerin en önemlisi Avrupa Parlamentosuna daha fazla yetki verilmesi gösterilebilir. Ayrıca Konsey ve Parlamento arasında sık sık tartışmalara yol açan zorunlu ve zorunlu olmayan harcama ayırımı tamamen kaldırılmıştır. Bütçe sürecinde ise; Parlatentonun bütçe tasarısının incelenme süresi 45 günden 42 güne indirilmiştir. Parlamento ve Konsey arasında çıkan uyuşmazlıkları çözmek içinde bir Uzlaşma Komitesi kurulduğu görülmektedir. Bu Komite ile Bütçe sürecine etkinlik kazandırıldığı söylenebilir.

Avrupa birliği bütçesi harlanırken uyulması zorunlu olan belli başlı ilkeler mevcuttur. Bu ilkeler; birlik ilkesi, doğruluk ilkesi, evrensellik ilkesi, yıllık olması ilkesi, eşitlik ilkesi, belirtme ilkesi, hesap birimi ilkesi, şeffaflık ilkesi, sağlam mali durumun yönetilmesi ilkesi olmak üzere on tanedir. Bu ilkelerden en önemlisi bütçede eşitlik ilkesidir denilebilir. Bütçenin gelir ve giderleri mutlaka eşit olmak zorundadır. Bu ilke nedeniyle birlik borçlanma gidememektedir.

Avrupa Birliği 2010 Bütçeleri incelendiğinde bütçeye çok fazla kaynak ayrılmadığı görülmektedir. 27 üyeli bir birlik için ayrılan finansman yeterli değildir. Bütçede denklik ilkesi arandığından bütçe gelirlerine göre harcamalar yapılmaktadır. Bu durumda da birliğin bütçe gelirlerinin az olduğu söylenebilir. Bunun içinde yeni finansman yöntemleri arayışına ya da gelirlerin toplanmasında karşılaşılan vergi

¹⁹ European Commission, EU budget 2010, a.g.m., s.3.

²⁰ Hilal Çalış, "Avrupa Birliği Bütçesinin Finansmanı: Öz Kaynaklar Sistemi", Bütçe Dünyası, 2008, Cilt.3, Sayı. 30, ss.29

kaçakçılığına çözümler getirilmelidir. Ayrıca üye ülkeler birlik bütçesini ulusal bütçelerinden ayrı düşünmektedir. Bu nedenle kaynak yaratmada isteksiz oldukları söylenebilir. Üye ülkeler birlik bütçesini daha fazla sahiplenseler, finansman ile ilgili sıkıntılarının bir çoğu çözüme kavuşacaktır.

Yıllık bütçede yer alan harcama kalemlerine en ayrılan fazla pay ise sürdürülebilir büyüme, daha sonra da doğal kaynaklardır. Küresel ortak olarak AB kalemi yıllık bütçede üç ana amaçlardan biri olmasına rağmen bütçeden ayrılan pay %6 gibi küçük bir paydır. Ayrıca vatandaşlık, özgürlük, güvenlik ve adalette temel amaçlardan biri olmasına rağmen ayrılan pay % 1'dir.

Kaynakça

- Avrupa Komisyonu Basım- Yayın ve İletişim Genel Müdürlüğü , **Avrupa Birliği Nasıl Çalışır?**, Lüksemburg: Avrupa Toplulukları Resmi Yayınlar Ofisi, 2007.
- ÇALIŞ, Hilal. (2008) “Avrupa Birliği Bütçesinin Finansmanı: Öz Kaynaklar Sistemi”. **Bütçe Dünyası**. Cilt.3. Sayı.30. s. 28 – 33.
- DURA, C., ATİK, H., **Avrupa Birliği, Gümrük Birliği ve Türkiye**, 3 Baskı, Ankara: Nobel Yayınları, 2007
- European Commission, **EU budget 2010**, http://ec.europa.eu/budget/index_en.htm, 2009.
- European Commission, **Treaty of Lisbon**, http://europa.eu/lisbon_treaty/index_en.htm. 2009.
- European Commission, **European Union Public Finance**, 4th Edition,2008, Belgium; 1 – 37.
- KARLUK, Rıdvan S. **Avrupa Birliği ve Türkiye**. 9. Baskı. İstanbul: Beta Yayınevi, 2007.
- TOKATLIOĞLU, Mircan Yıldız. **Avrupa Birliği’nde Maliye Politikası ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme**. 1. Baskı. İstanbul: Alfa Yayınevi, 2004.